

ป่าเหว้หมอง

รศ.ดร.ภญ.พณีย์ ศิริสะอาด

ได้อินชื่อป่าเหว้หมอง หลายท่าน คงนึกถึงสมุนไพร หนานเฉาเหว้แต่ สมุนไพร “ป่าช้าหมอง” อาจมีหลายตัว เช่นเดียวกับ ชื่อสะพายควาย ซึ่งพบมีอยู่ถึง 5 ชนิด ป่าเหว้หมอง ตามที่อ่านพบทางออนไลน์ ส่วนมากจะเป็น ชันทองพญาบาท ซึ่งได้ให้ชื่อไว้ว่า ชื่อท้องถิ่นเป็น ป่าเหว้หมอง ดังรายละเอียดคือ

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Suregada multiflora* (A. Juss.) Baill. ⁽¹⁾ ชื่อหลัก ชันทองพญาบาท ชื่ออื่นๆ กระตูด ขนุนคง ขอบนางนึ่ง ชันทศกร ชันทอง ข้าวตาก ขุนทอง คุณทอง โง่ง ช้อง รำพัน ลูกไพร ลูกไม้ ลูกหิน ลูกไหล ทุเรียนป่า **ป่าช้าหมอง** ไร่ มะดุก มะดุกคง มะดุก เลื่อม ยางปลอก ยางปลวก สล่อนน้ำ หมากดุก เหมือนโลด เหล่ปอ ชื่อสะพายควายสรรพคุณ ราก แก้กลม แก้ประดงเปลือก แก้โรคตับพิการ แก้ปอดพิการ แก้กกลากเกลื้อน ทำให้เหงือก แข็งแรงเนื้อไม้ แก้กามโรค แก้ไข้ แก้ประดงผื่นคัน

อย่างไรก็ดี ชันทองพญาบาท เมื่อศึกษาลักษณะโครงสร้างต้น แล้วเป็นไม้ยืนต้น แต่ ต้นป่าเหว้หมอง หรือที่ว่า หนานเฉาเหว้ เป็นไม้พุ่มดังนั้นในขณะนี้ ป่าเหว้หมอง จึงมีสองชนิด นอกจากนี้ **ป่าเหว้หมองของล้านนา** ลักษณะเป็นไม้ขนาดเล็กกว่าไม้พุ่ม ในตำรับยาล้านนา ยังกล่าวถึงป่าเหว้หมองว่าใช้ ดังนี้ ⁽²⁾

● อันหนึ่งสันนิบาตกระดังงาหลังแข็งจะลุนั่งนอนบิได้เอารากไม้ถ่านไฟผิ รากดิกเดียม รากช้า รากผักนางจอม รากนุมนั้น รากพรวัว รากตาล รากหมากรากคา หน้ำขัดมอน ไม้ **ป่าช้าหมอง** ฝนกินหาย

● ยาขางเหล่านี้ท่านว่าเป็นขางวาง ให้เอาไม้ถ่านไฟผิ รากมะดุก ราก **ป่าช้าหมอง** รากผักกระถิน รากอ้อยช้าง รวงเย็น งาขางนอแรด เขาเอื้องฝนตกล้ำอุ่น-เย็นกินหาย

● ยาสันนิบาตปากหลวง (ตำรับ) ใช้แก้สะปะสันนิบาต (สรรพะ) ดั่งมวลได้หมด ท่าน ให้เอาอ้อยช้าง ไม้มะดุกชะลิก ส้มเห็ด เปลือกท้น รากช้า ดิกเดียม ไม้มะยมไม้มะคาย นางจอมไม้มะแง ไม้ถ่านไฟผิ กล้าเผือก ไม้กอกเข็มยาว ก้างปลาหลวงขางแค้นแคะ ขางแดง ขางขาว ไม้ **ป่าเหว้หมอง** รากมะพรวัวรากตาล รากหมากรากราน ผักหวานบ้านรากคา งาขางนอแรด เขาเอื้องเขาควา งาขี้วัวเขาแพะ ฝนตกล้ำจ้าวกิน

● อันหนึ่งสันนิบาตแกมขาง ให้เอารากโคส้มเส็ด **ป่าเหว้หมอง** หอยทะเล มะกอก เผือก ฝนน้ำจ้าวกิน

● อันหนึ่งสันนิบาตลมชัก-ขางกมเก้า ลิ่นเก้ากาง เอาไม้ดุก ไล่หมาก อ้อยช้าง นาง จอม จอยนาง รากช้า ส้มเห็ดขาว ดิกเดียม รวงควา ไม้หัด **ป่าเหว้หมอง** ค้อนก้อง เครือ ห้อย ตับเต้าน้อย รวงเย็น หาดเอ็ง หน้ำขัดลัมมื่น ขางตังสองฝนตกล้ำจ้าวกินหาย

● อันหนึ่งใช้ร้อนผิวหนังหนักถ้าว่ามันสร้างแล้ว ร้อนเพียงดั่งไฟลนอยากน้ำนัก เอา รากเชื้อแฉ้ รากโคน้ำ รากกุ่มน้ำ รากจวนหมู เปลือกท้น ขางน้ำเข้า **ป่าเหว้หมอง** ส้มกบ อ้อยช้างตาอ้อยดำฝนกินหาย

● อันหนึ่งยาขางเลือดดำเหมือนกัน เอาขางขาวขางแดง ขางหัวหมูไม้คะแจะ ราก หน้ำ **ป่าเหว้หมอง** บิดให้ะค้อนพ้อง เครือไม้มะดุก รากตับเต้าน้อย หุงสอ รากผักหวาน บ้าน รากผักคันถึงปังกิธิปูก จันทรขาวจันทรแดง ฝนตกล้ำกินแล

ประเด็นป่าเหว้หมอง จึงหมายถึงสมุนไพรล้านนาอีกชนิดหนึ่ง ประเด็นนี้ จึงควรศึกษา ให้ชัดเจนด้านพฤกษศาสตร์ ควบคู่กับการศึกษาชื่อวิทยาศาสตร์ เพื่อการค้นคว้างานวิจัยในการใช้ประโยชน์ที่แท้จริง เรียกว่า ถูกต้น ถูกตัว